

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайн середовища	Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Кафедра	Міжкультурної комунікації в креативних індустріях	Рік навчання	1
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	Вибіркова
Спеціальність	В1 Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво В2 Дизайн В4 Образотворче мистецтво та реставрація	Семестри	2

КУЛЬТУРА НАУКОВОЇ МОВИ

Семестр 2 (весна 2026)

Викладач	Калашник Оксана Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації в креативних індустріях
E-mail	kalashnyk.oksana@ksada.org
Заняття	За розкладом (3 години на тиждень)
Консультації	Щопонеділка 12.00 – 13.00
Адреса	ауд. 301, поверх 3, корпус 2, вул. Мистецтв, 6
Телефон	(057) 706-02-46 (кафедра МККІ)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронне листування (Google Classroom). Усі виконані завдання подаються виключно через Google Classroom. Файли підписувати у такий спосіб: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст – doc, docx, ілюстрації – jpeg, pdf*. Роботи, надіслані через інші канали (месенджери), не приймаються до розгляду. Термін завантаження завдань визначається в Google Classroom.

Семестрові консультації відбуваються згідно з графіком консультацій.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

Аспірант набуває необхідних знань, умінь і навичок при впорядкуванні матеріалу дисципліни та розробці її теоретичної і методичної стратегії. Вивчення навчальної дисципліни «Культура наукової мови» передбачає опанування основних понять і критеріїв культури української наукової мови і мовлення, закладає навички культури наукової комунікації; розширює словниковий запас аспірантів; формує навички й уміння використання мовних засобів наукового стилю; закладає основні принципи підготовки до виголошення наукових доповідей; формує вміння презентувати результати наукового дослідження в усній формі.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1. Опорний конспект лекцій.
2. Семенов О.М. Культура наукової української мови: навчальний посібник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 216 с.
3. Культура наукової мови: навчальний посібник / Н.О. Лисенко, Н.В. Піддубна, О.О. Тележкіна. Х.: Тім Пабліш Груп, 2015. 224 с.
4. Основи наукового мовлення: навчальний посібник / С.А. Бронікова та ін.; за ред. І.М. Плотницької, І.Р. Ленди. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2021. 252 с.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word, Microsoft PowerPoint.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Культура наукової мови» є розширення уявлень аспірантів про усне мовлення в науковій сфері, зокрема, сформулювати вміння презентувати результати наукового дослідження в усній формі; розвинути комунікативні навички, потрібні для дослідницької діяльності: точного формулювання тез, питань і відповідей під час наукової дискусії, коректного висловлення критики, обґрунтування власної позиції; поглибити знання про психопедагогічні засади усного виступу; моделювання усного виступу; підготовку і написання наукової доповіді; підготовку до участі в науковій дискусії, полеміці; норми наукової етики; вербальні і невербальні засоби та етикет наукового спілкування; підготовку електронної презентації наукового виступу. Унікальність навчальної дисципліни полягає у формуванні академічної культури дослідника, творчому застосуванні мовленнєвих умінь у продукуванні наукових текстів.

Завдання дисципліни зумовлені встановленими для аспірантів дослідницькими компетенціями і спрямовані на вміння будувати розгорнутий монолог з наукової проблематики, створювати різні за функціональним призначенням наукові тексти, послуговуючись мовними засобами української мови; дотримуватися комунікативних якостей мовлення у практиці наукового спілкування; аналізувати мовленнєву ситуацію під кутом зору її структури і вибору адекватної моделі наукового спілкування, дотримуватися стилістичних норм; володіти культурою усного виступу; вміти брати участь в науковій дискусії, полеміці; володіти навичкою саморефлексії і загальної оцінки мовленнєвої культури співбесідника; формувати в аспірантів навички адекватної мовної

репрезентації результатів науково-дослідницької роботи в межах обраного фаху; виховувати мовний смак і мовне чуття наукового слова.

КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ДИСЦИПЛІНА

ДК 04. Здатність формулювати та презентувати наукові результати дослідження в усній і писемній формах відповідно до сучасних вимог наукового середовища.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПРН 06. Оформлювати результати дослідження відповідно до сучасних вимог наукового середовища; представляти науковій спільноті результати дослідження у вигляді наукових публікацій; презентувати усно та письмово результати дослідження на наукових конференціях.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Зміст дисципліни передбачає надання аспірантам необхідних знань, умінь і навичок мовної презентації результатів наукової діяльності: уміння будувати розгорнутий монолог з наукової проблематики, виступ, що супроводжується електронною презентацією, створювати різні за функціональним призначенням наукові тексти, послуговуючись мовними засобами української наукової мови. Навчальна дисципліна дозволяє розширити уявлення аспірантів про психопедагогічні засади усного виступу; моделювання усного виступу; підготовку і написання наукової доповіді; підготовку до участі в науковій дискусії; норми наукової етики; вербальні і невербальні засоби та етикет наукового спілкування; підготовку електронної презентації наукового виступу для успішного продукування результатів наукової діяльності; підготовку й виголошення ораторської промови, володіння мистецтвом полеміки, технікою аргументації, володіння мистецтвом наукового слова.

Дисципліна вивчається упродовж одного семестру 1-го курсу. Навчальний матеріал розподілено на 2 змістові модулі (3 кредити ECTS, 90 навчальних годин: 10 – лекції, 20 – практичні заняття, 60 – самостійна робота).

МОДУЛЬ 1.

ТЕМА 1. Усне мовлення у науковій сфері.

МОДУЛЬ 2.

ТЕМА 2. Наукова риторика.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних та практичних занять. Лабораторні заняття не передбачені. Самостійна робота аспірантів спрямована на закріплення лекційних тем. Зміст самостійної роботи: пошук додаткової інформації та її аналіз у відповідності до темивласної науково-дослідної роботи, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є залік. Для отримання заліку достатньо пройти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесу практичної та самостійної роботи.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація		Національна	Бали	ECTS
			A (внутрішня)				
відмінно	90–100	A	A+	98–100	задовільно	64–74	D
			A	95–97		60–63	E
			A-	90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B			незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	1–34	F
	75–81	C					

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Опанування курсу відбувається в онлайн-форматі через Google Meet та Google Classroom. Аспірант зобов'язаний приєднуватися до занять вчасно для перевірки справності обладнання та уникнення технічних затримок. Здобувач повинен мати ввімкнену камеру та мікрофон (за потреби), щоб підтвердити свою присутність на занятті. Виключення можливі лише з дозволу викладача або у разі вимкнення світла з певних причин. Використання сторонніх програм або ресурсів, не пов'язаних з навчанням (соцмережі, ігри тощо), під час занять, забороняється.

Аспіранти повинні дотримуватися академічної етики у віртуальному середовищі: повага до викладача і одногрупників, відсутність перебивань, некоректних висловлювань та небажаних шумів у мікрофоні.

Технічні проблеми (нестабільне інтернет-з'єднання, несправність пристрою тощо) не звільняють від обов'язку засвоїти пропущений матеріал. У таких випадках здобувач повинен повідомити викладача та виконати завдання самостійно.

У разі відрядження, хвороби тощо викладач має право перенести заняття на інший день або час за попередньою узгодженістю з аспірантами та завідувачем кафедри.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Аспірант повинен виконувати графік навчального процесу та вимоги навчального плану. В обов'язковому порядку відвідувати всі види навчальних занять, які передбачені навчальним планом. Пропускати заняття без поважних причин неприпустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Якщо аспірант пропустив певну тему, він повинен самостійно опрацювати матеріал і на наступному занятті відповісти на ключові запитання.

У випадку оголошення повітряної тривоги або необхідності перебування в укритті, здобувач має право негайно від'єднатися від онлайн-заняття для забезпечення особистої безпеки. Викладач враховує зазначені обставини як поважні причини відсутності або несвоєчасного виконання завдань.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Аспіранти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, під час складання заліку тощо). Якщо під час рубіжного контролю аспірант списує, він втрачає право отримати бали за тему. Якщо факт академічної недоброчесності зафіксовано під час заліку – аспірант отримує тільки ті бали, що були

зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні покликання: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/269207.html>

Положення про академічну доброчесність у Харківській державній академії дизайну і мистецтв: <https://www.ksada.org/wp-content/uploads/2024/05/polojennya-honesty-2020.pdf>.

РОЗКЛАД КУРСУ

Навч. тиждень	Тема	Вид заняття	Зміст	Години	Рубіжний контроль	Деталі
МОДУЛЬ 1						
Тема 1. Усне мовлення у науковій сфері						
1, 2	1	лекція/ практичне заняття	Мовна / мовленнєва компетентність як невід’ємна складова й обов’язкова ознака освіченості та професіоналізму. Наукові заходи як засіб виявлення культури наукової мови. Мовна особистість доповідача.	2/4	Усне опитування	Виконання практичних завдань
3, 4	2	лекція/ практичне заняття	Особливості усного наукового мовлення. Психопедагогічні засади усного виступу. Публічний виступ як комунікативний феномен.	2/4	Усне опитування	Виконання практичних завдань
5, 6	3	лекція/ практичне заняття	Культура усного наукового мовлення (усна доповідь). Норми наукової етики. Вербальні й невербальні засоби та етикет наукового спілкування. Електронна презентація наукового виступу.	2/4	Усне опитування	Виконання практичних завдань. Контрольна робота. Обрати із наукових часописів будь-яку статтю за фахом, розробити наукову доповідь з електронною презентацією з

						проблеми обраного дослідження.
МОДУЛЬ 2						
Тема 2. Наукова риторика						
7, 8	4	лекція/ практичне заняття	Утвердження наукової риторики. Основні поняття риторики. Вимоги до поведінки оратора.	2/4	Усне опитування	Виконання практичних завдань
9, 10	5	лекція/ практичне заняття	Підготовка й виголошення ораторської промови. Мистецтво полеміки. Техніка аргументації.	2/4	Усне опитування	Виконання практичних завдань. Обрати із наукових часописів будь-яку статтю за фахом. Підготувати промову, враховуючи основні принципи її складання й вимоги до структури таких текстів. Виголосити складену промову перед аудиторією.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

№	Форма звітності	Бали
1.	Контрольна робота	0–30
2.	Розробка наукової доповіді з проблеми обраного дослідження з електронною презентацією.	0–40
3.	Підготовка промови з проблеми обраного дослідження. Виголошення складеної промови перед аудиторією.	0–30
	Усього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
ECTS	0–40	0–30	
A+	40	30	Аспірант у повному обсязі опанував теоретичний і практичний матеріал, виявив креативне мислення під час опрацювання завдань, аргументовано й логічно обґрунтував методику виконання завдань. Відповів на додаткові запитання, додатково брав участь в експериментальних дискурсах за темою дослідження. Досконало володіє мовою в усній і писемній формах.
A	36–39	27–29	Аспірант у повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою, виявив усебічні, систематичні та глибокі знання навчального програмного матеріалу, володіє високою мовленнєвою культурою в усній і писемній формах. Допускається одруківка чи незначна помилка у виконаних завданнях.
A-	35	26	Аспірант у повному обсязі опанував матеріал теми, знання відповідають високим вимогам, але при цьому була допущена неточність та 1-2 помилки у відповідях на запитання.
B	30–34	22–25	Аспірант у повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок, добре опанував українську мову, володіє фаховою термінологією, припускаючись при цьому не більше 2-х помилок чи 3-х неточностей при виконанні завдань.
C	24–29	18–21	Аспірант у повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, володіє українською мовою, фаховою термінологією, основами стилістики наукових текстів, але поверхнево, припускаючись при цьому не більше 6-7-ми помилок (граматичних, стилістичних тощо).
D	16–23	12–17	Аспірант не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні зі значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), володіє на прийнятному рівні усною формою української мови, але відповіді на запитання дає неповні й неточні, припускаючись грубих помилок при виконанні практичних завдань (не більше 10-ти).
E	1–15	1–11	Аспірант не опанував матеріал теоретичного та самостійного курсу в достатньому обсязі, в цілому вирішив основні поставлені завдання, але виконана робота має багато значних недоліків (відсутність змістовного аналізу, логічного обґрунтування завдання, помилки в обробці матеріалу, несвоєчасне подання виконаної роботи на залік без поважної причини тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Городенська К. Українське слово у вимірі сьогодення. К.: КММ, 2019. 208 с.
2. Калашник О.В., Олексенко О.А., Халіман О.В. Художня семантика й стилістика займенника в українській інтимній поезії II пол. XX – поч. XXI ст.: монографія. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2022. 160 с.
3. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посібник. Київ: Знання, 2008. 423 с.
4. Культура наукової мови: навчальний посібник / Н.О. Лисенко, Н.В. Піддубна, О.О. Тележкіна. Х. : Тім Пабліш Груп, 2015. 224 с.
5. Маленко О., Борисов В. Українське мовознавство як науковий дискурс: історія, теорія, практика: навчальний посібник. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2021. 164 с.
6. Мацько Л.І. Стилістика української мови: Підручник. К.: Вища школа, 2003. 462 с.
7. Мацько Л., Кравець Л. Культура української фахової мови: навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
8. Мацько Л.І., Денискіна Г.О. Українська наукова мова (теорія і практика): навчальний посібник. Тернопіль, 2011. 272 с.
9. Онуфрієнко Г. Науковий стиль української мови. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 426 с.
10. Основи наукового мовлення: навчальний посібник / С.А. Бронікова та ін.; за ред.І.М. Плотницької, І.Р. Ленди. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2021. 252 с.
11. Семенов О.М. Культура наукової української мови : навчальний посібник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 216 с.
12. Стахів М. Український комунікативний етикет: навч посібник. Київ: Знання, 2008. 248 с.
13. Український правопис з коментарями та примітками до нової редакції. Х.: Ранок, 2020. 320 с.

Словники

1. Білоус М., Сербенська О. Екологія українського слова. Практичний словник-довідник. Львів: Вид. центр ЛНУ імені Франка, 2005. 88 с.
2. Бук С. 3000 найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови / Наук. ред. Ф. С. Бацевич. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 192 с.
3. Дзюбишина-Мельник Н. Я., Дужик Н. С., Єрмоленко С. Я., Ленець К. В., Пустовіт Л. О. Культура мови на щодень / НАН України; Інститут української мови / С. Я. Єрмоленко (ред.). К. : Довіра, 2000. 170 с.
4. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С.Я. Єрмоленко (ред.). К.: Либідь, 2001. 224 с.
5. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 216 с.
6. Практичний словничок нормативних висловів / Упоряд.А. Сербенська. Львів: НТШ, 2002. 35 с.
7. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля К., 2006. 716 с.
8. Словник дизайнера одягу: термінологія та поняття для студентів ОПП «Дизайн одягу (взуття)», ОПП «Концептуальний дизайн». Частина І. Укл.:

О.М. Лагода, В.В. Будяк; М-во культури та інформаційної політики України, Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків: ХДАДМ, 2023. 85 с.

9. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. К.: Знання, 2004. 367 с.

10. Словник-довідник термінів з дизайну українською та англійською мовами: навчально-методичний посібник для студентів всіх рівнів навчання за спеціальністю 022 «Дизайн» / упор. Т. Казіміренко. Львів–Торунь: Liga-Press, 2025. 64 с.

11. Словник мистецьких термінів / Г. Сотська, Т. Шмельова. Херсон: «Стар», 2016. 52 с.

12. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2000. 87 с.

13. Українська мова: Енциклопедія / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови / В. М. Русанівський (голова ред. кол.). 2. вид., випр. і доп. К.: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.

14. Фразеологічний словник української мови. У 2 книгах. Друге видання. К.: Наукова думка, 1999. Кн. 1, 2.

15. Шевчук С. В. Разом, окремо, через дефіс. А–Я: Орфографічний словник: 32000 слів: Найуживаніші слова і словосполучення. Найновіші запозичення. Спеціальна різногалузева термінологічна лексика. К.: А.С.К., 2006. 416 с.

Інформаційні ресурси

1. Дисертації України. URL : <https://dissertation.com.ua/catalog/25>.
2. Енциклопедія сучасної України. URL : <https://esu.com.ua>.
3. Закон України «Про академічну доброчесність». URL : <https://naqa.gov.ua/wpcontent/uploads/2022/09/Додаток-3.-Проект-ЗУ-Про-академічну-доброчесність-липень2022.pdf>.
4. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
5. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України. URL: <https://www.inmo.org.ua/library.html>.
6. Наукова періодика України. URL : <http://www.nbu.gov.ua>.
7. Сайт Українського мовно-інформаційного фонду НАН України. URL : <http://www.ulif.org.ua>.
8. Сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка. URL : <https://korolenko.kharkov.com>.
9. «ХУДПРОМ: Український журнал з мистецтва і дизайну» (Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв). [Електронний ресурс] : URL: <https://hudprom.org.ua/index.php/hp>.